

مجلس از ابزارهای قانونی برای پاسخگو کردن بانک مرکزی استفاده میکند

محمد جمالیان - عضو کمیسیون بهداشت و درمان مجلس

نابسامانی بازار ارز و تداوم نوسانات نرخ ارز، به یکی از نگرانی‌های جدی اقتصاد کشور تبدیل شده و ضرورت پاسخگویی نهادهای مسئول را بیش از پیش آشکار کرده است. مجلس شورای اسلامی با توجه به پیامدهای این وضعیت بر معیشت مردم، فعالیت تولیدکنندگان و ثبات اقتصادی، ساماندهی بازار ارز را با جدیت پیگیری می‌کند و در این مسیر از تمامی ظرفیت‌ها و ابزارهای قانونی و نظارتی خود بهره خواهد گرفت.

بانک مرکزی به‌عنوان متولی اصلی سیاست‌های پولی و ارزی کشور، باید درباره تصمیم‌های اتخاذشده، عملکرد خود در مدیریت بازار ارز و نتایج سیاست‌هایی که به تشدید بی‌ثباتی اقتصادی منجر شده‌اند، پاسخگوی نمایندگان مردم باشد. نمی‌توان مسئولیت کنترل تورم و مدیریت بانک ارز را بر عهده نهادهی گذاشت، اما نسبت به پیامدهای تصمیم‌های آن بی‌تفاوت بود.

مجلس انتظار دارد بانک مرکزی با ارائه توضیحات شفاف و برنامه‌های عملیاتی، اقدامات مؤثری برای کنترل نوسانات ارزی و کاهش فشارهای تورمی انجام دهد. در غیر این صورت، نمایندگان با استفاده از سایر راهکارهای قانونی و نظارتی، موضوع را با جدیت بیشتری دنبال خواهند کرد. هدف از این پیگیری‌ها، پایان دادن به نابسامانی ارزی، تقویت پاسخگویی بانک مرکزی و صیانت از منافع اقتصادی مردم است.

در شرایطی که کشور با کمبود منابع ارزی و جنگ اقتصادی تمام‌عیار مواجه است، مدیریت مصرف ارز به یکی از حساس‌ترین موضوعات اقتصادی تبدیل شده است. هرگونه تخصیص ارز، به‌ویژه برای واردات کالاهای غیرضروری می‌تواند به تشدید بحران و افزایش فشار بر مردم منجر شود. ما کاملاً در مجلس با این موضوع مخالفیم که ارز برای واردات کالاهای لوکس و غیرضرور در نظر گرفته شود. در شرایطی که کشور با محدودیت شدید منابع ارزی مواجه است و دشمن از هر ابزاری برای ضربه زدن به اقتصاد استفاده می‌کند، تخصیص ارز به کالاهای غیرضروری به هیچ وجه قابل قبول نیست. این رویه نه تنها به تشدید بحران ارزی دامن می‌زند، بلکه فشار مضاعفی را بر اقشار آسیب‌پذیر جامعه وارد می‌کند. بنابراین، هرگونه تصمیم در این زمینه باید با دقت و حساسیت بالا اتخاذ شود. حتی اگر ارز در نظر گرفته شده برای واردات این کالاهای منشأ غیردولتی داشته باشد، باز هم در شرایط فعلی تخصیص ارز باید با حساسیت بالایی انجام شود و برای واردات کالاهای ضروری مانند دارو مورد استفاده قرار بگیرد. اولویت‌بندی در تخصیص منابع ارزی یک ضرورت انکارناپذیر است و نمی‌توان اجازه داد منابع محدود کشور صرف کالاهایی شود که هیچ ضرورتی برای زندگی مردم ندارند. بانک مرکزی به‌عنوان متولی اصلی بازار ارز، باید نظارت جدی بر این فرآیند داشته باشد و از هرگونه انحراف جلوگیری کند.

بر همین اساس، مسئولان مربوطه در مجلس حاضر شدند و جلساتی در این زمینه برگزار کردیم. بانک مرکزی باید بر این موضوع نظارت جدی داشته باشد. اگر بر اثر یک سری اهمال کاری‌ها واردات کالاهای غیرضرور در شرایط فعلی انجام می‌شود، این موضوع اصلاً پذیرفتنی نیست و باید حل و فصل شود. ما در مجلس به هیچ وجه اجازه نخواهیم داد که منابع ارزی کشور در مسیر نادرست هدر برود.

نابسامانی وضعیت ارز در کشور باید کنترل شود. ما در مجلس پیگیر این موضوع هستیم که وضعیت ارز ساماندهی شود و از ابزارهای نظارتی خود استفاده می‌کنیم و باید بانک مرکزی نسبت به اعمال سیاست‌های غلط ارزی و پولی پاسخگوی مجلس باشد و در غیر این صورت مجلس از راهکارهای دیگر به این موضوع و پاسخگو کردن بانک مرکزی ورود خواهد کرد. بدون شک، ساماندهی بازار ارز نیازمند همکاری همه قوا و عزم جدی مسئولان است ولی پاسخگویی در مورد مسئله ارز و تورم با توجه به اختیارات واگذار شده با بانک مرکزی است. اولویت‌بندی در تخصیص ارز باید به گونه‌ای باشد که نیازهای حیاتی مانند دارو و مواد غذایی در صدر قرار گیرند و از هرگونه اسراف در منابع محدود پرهیز شود.

شهناز صفایی
editor@smtnews.ir

اختیارات گسترده بانک مرکزی، ضرورت نظارت مستقیم مجلس بر عملکردش را دوچندان میکند

استقلال بانک مرکزی نباید به معنای پاسخگو نبودن در برابر نوسانات ارزی باشد

بازار ارز تنها محل تعیین قیمت دلار نیست؛ جایی است که آثار تصمیم‌های اقتصادی، مستقیم بر سفره خانوارها، هزینه تولید و آینده سرمایه‌گذاری نمایان می‌شود. هر جهش ارزی، پرسشی تازه درباره کارآمدی سیاست‌ها و میزان پاسخگویی نهادهای مسئول ایجاد می‌کند. در چنین شرایطی، افزایش اختیارات بانک مرکزی در قانون جدید، ضرورت نظارت بر عملکرد این نهاد را بیش از گذشته مطرح کرده است. مسئله اصلی آن است که آیا سازوکارهای نظارتی موجود، متناسب با اختیارات گسترده بانک مرکزی برای مدیریت بازار ارز و مهار تورم طراحی شده‌اند؟ وقتی تصمیم‌های پولی و ارزی بر زندگی میلیون‌ها نفر تأثیر می‌گذارد، پاسخگویی نیز باید به همان اندازه جدی باشد. از این منظر، اصلاح قانون بانک مرکزی و پیش‌بینی سازوکاری برای نظارت مستقیم مجلس بر عملکرد رئیس کل، به یکی از موضوعات قابل بررسی در اصلاح نظام حکمرانی اقتصادی تبدیل شده است. صمت در این گزارش بر بررسی ضرورت تقویت نظارت مجلس بر بانک مرکزی و نسبت میان اختیارات، مسئولیت‌ها و پاسخگویی در سیاست‌گذاری ارزی پرداخته است.

بازار ارز و مدیریت آن یکی از مهم‌ترین چالش‌های اقتصادی کشور در ماه‌های اخیر بوده است. افزایش روزافزون نرخ ارز و کاهش ارزش پول ملی، زندگی مردم را با دشواری‌های جدی مواجه کرده است. در چنین شرایطی، پرسش اصلی این است که چه نهادی مسئول این وضعیت است و چگونه می‌توان بر عملکرد آن نظارت کرد. طبق قانون، بانک مرکزی متولی اصلی کنترل نرخ ارز و عرضه پول در کشور است. این نهاد اختیارات گسترده‌ای در زمینه کنترل تورم و تنظیم بازار ارز در اختیار دارد. به زعم کارشناسان، تمرکز قدرت در یک نهاد بدون نظارت مؤثر، می‌تواند به تصمیم‌های نادرست و غیرشفاف منجر شود. کارشناسان اقتصادی معتقدند مجلس شورای اسلامی به عنوان نهاد قانونگذار و نظارتی، باید بتواند به صورت مستقیم و مؤثر بر عملکرد بانک مرکزی نظارت داشته باشد. در حال حاضر، نظارت مجلس بر این نهاد به صورت غیرمستقیم و محدود است. این خلأ نظارتی باعث شده برخی سیاست‌های ارزی بدون پاسخگویی اتخاذ شود و هزینه آن بر دوش مردم بیفتد. مسئله اصلی این است که در ساختار قانونی موجود، با وجود تمرکز بخش مهمی از اختیارات سیاست‌گذاری پولی و ارزی در بانک مرکزی، سازوکار نظارت مستقیم و مؤثر مجلس بر عملکرد رئیس کل این نهاد

با محدودیت‌هایی روبه‌رو است. این وضعیت ضرورت بازنگری در قانون بانک مرکزی را برجسته می‌کند؛ زیرا نمی‌توان از یک سو اختیارات گسترده‌ای برای مدیریت بازار ارز و کنترل تورم در اختیار یک نهاد قرار داد و از سوی دیگر، ابزارهای نظارتی متناسبی برای ارزیابی عملکرد آن و مطالبه توضیح درباره نتایج سیاست‌هایش در اختیار نمایندگان مردم نگذاشت. اصل اساسی در این زمینه روشن است: هرچه دامنه اختیارات یک نهاد گسترده‌تر باشد، ضرورت شفافیت، پاسخگویی و نظارت بر عملکرد آن نیز باید بیشتر شود. یکی از نمونه‌های بارز این وضعیت، تخصیص ارز به واردات کالاهای غیرضروری و لوکس است. در شرایطی که کشور با محدودیت منابع ارزی مواجه است، اختصاص ارز به واردات خودروهای گران‌قیمت یا غذای حیوانات خانگی منطقی به نظر نمی‌رسد. این در حالی است که بسیاری از خانواده‌ها برای تأمین نیازهای اولیه خود با مشکل مواجهند. در همین رابطه نیز لازم است با اصلاح قانون جدید بانک مرکزی، چه در زمینه عزل و نصب رئیس کل بانک مرکزی و چه در زمینه نظارت بر عملکرد بانک مرکزی از سوی مجلس با ایجاد ابزارهای نظارتی به این مشکل جدی قانونی پایان دهیم؛ در حال حاضر وزرای صمت یا نفت یا جهاد کشاورزی و همچنین وزیر امور

ضرورت نظارت با اصلاح قانون

این عضو خانه ملت خاطرنشان کرد: وضعیت ارز و اینکه روزانه شاهد افزایش نرخ ارز و کاهش ارزش پول ملی هستیم، مردم را نگران کرده است و خواستار پاسخگویی مسئولان هستند. این نگرانی کاملاً بجاست و نمی‌توان در برابر آن بی‌تفاوت بود. شاهشواری گفت: از آنجایی که اختیارات کامل به بانک مرکزی سپرده شده است، نمی‌توان دیگر وزارتخانه‌ها را در این زمینه مسئول دانست. باید سازوکاری برای پاسخگویی این دستگاه در مقابل مجلس اندیشیده شود.

لزم جلوگیری از تخصیص ارز برای واردات کالاهای غیر ضروری

وی در ادامه افزود: اقدامات غلطی مانند این موضوع که در شرایط فعلی واردات کالاهای لوکس مانند ماشین‌های گران‌قیمت

اختیارات متمرکز، پاسخگویی محدود

جهاد کشاورزی در حوزه‌هایی همچون تولید، صادرات، واردات، تأمین کالاهای اساسی و نیازهای ارزی بخش‌های مختلف اقتصاد نقش دارند. وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز در حوزه سیاست‌های مالی، مدیریت دارایی‌های دولت و دیگر مأموریت‌های قانونی خود فعالیت می‌کند. با وجود این، تصمیم‌گیری درباره ابزارهای اصلی سیاست پولی و بسیاری از سازوکارهای مدیریت بازار ارز در حیطه وظایف بانک مرکزی قرار دارد. بنابراین، اگر مجلس بخواهد درباره نوسانات ارزی و عملکرد سیاست‌های مهار تورم مطالبه‌گری کند، نمی‌تواند صرفاً به پرسشی از وزیرانی بسنده کند که اختیارات تعیین سیاست‌های پولی یا کنترل مستقیم ابزارهای بانک مرکزی را در دست ندارند.

طهماسبی‌فر در ادامه افزود: قانون جدید بانک مرکزی با هدف بازآرایی ساختار حکمرانی پولی و بانکی کشور و تقویت ظرفیت‌های سیاست‌گذاری این نهاد به تصویب رسیده است؛ اما هر ساختار قانونی، متناسب با نتایج اجرایی و چالش‌هایی که در عمل آشکار می‌شوند، ممکن است به اصلاح و تکمیل نیاز داشته باشد. در حوزه مورد بحث نیز ضروری است نمایندگان مجلس، با بررسی دقیق مفاد قانون و حدود اختیارات نهادهای گوناگون، راهکارهایی برای ایجاد نظارت مستقیم و مؤثر بر عملکرد رئیس کل بانک مرکزی طراحی کنند. منظور از این اصلاح، لزوماً انتقال تمام اختیارات بانک مرکزی به دولت یا محدود کردن استقلال حرف‌های آن نیست؛ بلکه هدف باید ایجاد توازن میان استقلال در تصمیم‌گیری تخصصی و پاسخگویی در برابر نهادهای منتخب مردم باشد. استقلال بانک مرکزی می‌تواند برای جلوگیری از تصمیمات کوتاه‌مدت و غیرتخصصی اهمیت داشته باشد، اما استقلال به معنای مصونیت از نظارت قانونی، الزام به ارائه گزارش یا پاسخ‌ن دادن درباره نتایج سیاست‌ها نیست. مجلس باید بتواند در چارچوب مشخص، اطلاعات لازم درباره اهداف و عملکرد سیاست‌های پولی و ارزی را دریافت کند، درباره انحراف از اهداف قانونی توضیح بخواهد و در صورت مشاهده ضعف‌های ساختاری، اصلاحات لازم را پیگیری کند. بر همین اساس، بازنگری در قانون باید به گونه‌ای انجام شود که هم از مداخله‌های غیرتخصصی و روزمره در تصمیمات بانک مرکزی جلوگیری کند و هم امکان ارزیابی مستمر عملکرد آن را فراهم آورد. چنین اصلاحی می‌تواند به

editor@smtnews.ir

از چالش پاسخگویی در برابر نوسانات ارزی و فشارهای تورمی گزارش می‌دهد

بانک مرکزی زیر ذره‌بین خانه ملت

زیر سایه گرانی و نوسانات ارز

اقتصادی در مسئله ارز هیچ اختیاری ندارند و مجلس تنها می‌تواند بر عملکرد وزرا نظارت داشته باشد یا ابزار قانونی نظارتی داشته باشد ولی نسبت به رئیس کل بانک مرکزی هیچ اختیاری ندارد و این موضوع به نوعی اشتباه در تفویذ اختیارات است. بنابراین از آنجایی که اختیارات کامل در قانون جدید بانک مرکزی در زمینه کنترل ارز و تورم به بانک مرکزی سپرده شده است، باید نظارت مستقیم مجلس بر عملکرد بانک مرکزی با اصلاح قانون ایجاد شود؛ اصلاح قانون بانک مرکزی و ایجاد سازوکار نظارت مستقیم مجلس بر عملکرد رئیس کل این نهاد، باید به‌عنوان بخشی از اصلاحات ضروری در نظام حکمرانی اقتصادی کشور مورد توجه قرار گیرد. در حال حاضر نمی‌توان از وزرای اقتصادی دولت یا وزرایی که در مسیر تأمین و مصرف ارز دخیل هستند؛ برای مسئله ارز سوال کرد زیرا اختیارات کامل و تمام در مسئله سیاست‌های پولی و ارزی کشور به رئیس کل بانک مرکزی سپرده شده است ولی مجلس نه بر نصب رئیس بانک مرکزی و نه بر سیاست‌های پولی و بانکی این نهاد نظارتی ندارد و همین مسئله موجب می‌شود که نظارتی بر عملکرد رئیس کل بانک مرکزی از سوی مجلس وجود نداشته باشد.

و حتی غذای حیوانات خانگی انجام می‌شود و ارز در این زمینه به کار گرفته می‌شود، بر اثر نبود سازوکاری برای نظارت مستقیم و مؤثر مجلس بر عملکرد بانک مرکزی رخ می‌دهد. اگر نظارت

مؤثر وجود داشت، چنین تصمیم‌هایی اتخاذ نمی‌شد. نماینده مردم در مجلس شورای اسلامی تأکید کرد: حتی اگر واردات کالاهای لوکس و غیرضرور با منشأ ارز غیردولتی انجام شود، در شرایط فعلی کار درستی نیست. منابع ارزی کشور محدود است و باید صرف نیازهای اساسی مردم شود، نه کالاهایی که هیچ ضرورتی برای زندگی روزمره ندارند.

جای تضعیف نهاد سیاست‌گذار پولی، جایگاه آن را از طریق شفافیت بیشتر و افزایش اعتماد عمومی تقویت کند. وی در پایان خاطرنشان کرد: یکی از محورهای مهم اصلاحات پیشنهادی، بررسی سازوکار انتصاب، ارزیابی و عزل رئیس کل بانک مرکزی است. هنگامی که مسئولیت مدیریت سیاست‌های پولی و ارزی به یک مقام مشخص واگذار می‌شود، باید چارچوبی قانونی وجود داشته باشد که عملکرد او را در برابر اهداف تعیین‌شده ارزیابی کند. اگر نظام انتصاب و عزل به گونه‌ای طراحی شود که مجلس نقش روشنی در بررسی عملکرد و مطالبه پاسخ نداشته باشد، امکان شکل‌گیری فاصله میان سیاست‌گذار و نهاد نمایندگی مردم افزایش می‌یابد. البته مشارکت مجلس در این فرایند باید با ملاحظات تخصصی، ضرورت ثبات سیاست‌های پولی و پرهیز از سیاسی‌شدن تصمیمات اقتصادی همراه باشد. برای نمونه، می‌توان سازوکاری تعریف کرد که رئیس کل بانک مرکزی در دوره‌های زمانی مشخص، گزارش عملکرد خود را درباره شاخص‌های کلیدی همچون تورم، تحولات نقدینگی، وضعیت بازار ارز و میزان تحقق اهداف قانونی به مجلس ارائه دهد. همچنین، در صورت بروز انحراف‌های قابل توجه از اهداف یا مشاهده ضعف جدی در اجرای وظایف، امکان بررسی موضوع در کمیسیون‌های تخصصی و مطالبه توضیحات رسمی فراهم باشد. در کنار این اقدامات، لازم است معیارهای روشن و از پیش تعیین‌شده‌ای برای ارزیابی عملکرد رئیس کل وجود داشته باشد تا تصمیم‌گیری درباره ادامه مسئولیت یا تغییر مدیریت، بر پایه ارزیابی کارشناسی و نه صرفاً اختلافات سیاسی صورت گیرد. هرگونه تغییر در اختیارات مربوط به انتصاب و عزل نیز باید با بررسی دقیق قانون موجود و تعیین حدود صلاحیت هر نهاد انجام شود. هدف نهایی این است که رئیس کل بانک مرکزی در عین برخورداری از استقلال لازم برای اجرای وظایف تخصصی، نسبت به نتایج عملکرد خود و میزان تحقق اهداف قانونی نهاد تحت مدیریتش پاسخگو باشد.